

КУЛТУРАТА НА ИСХРАНАТА КАКО НАЧИН НА ПРЕВЕНЦИЈА ОД ДЕБЕЛИНА



Проблемот со зголемување на стапката на дебелина уште еднаш ги погоди весниците кога *Светската федерација за дебелина* објави дека целта на Светската здравствена организација (СЗО) да не се надмине дебелината над нивото од 2010 година е невозможно да се исполни. Повикот за зголемена контрола на пазарот и стандардите за училишните оброци, беа повторени, како средства за спречување на трендот. Ова би можело да биде од корист, но тешкотиите во справувањето со проблемот на дебелината се без сомнение сложени и има потреба од пошироко разбирање за тоа што го формира начинот на исхрана и, според тоа, што може да помогне во неговото менување.

Една тема која останува релативно неистражена во јавното здравство е влијанието на- што во недостаток на подобар термин би можело да се нарече- *традиционалната култура на исхрана*.

Светската здравствена организација признава дека културните димензии се влијателни и наспроти дискусиите во Постојниот комитет (the Standing Committee), идејата дека културата во исхраната има позитивно влијание врз здравјето и тежината, се чини дека не е отфрлена.

Сепак, низ базите на податоци за механизмите на финасирање во Европската Унија, размислувањата за културата на исхраната се ретки во иницијативите што се спроведуваат во рамките на промоцијата на здравјето и спречувањето на прекумерната телесна тежина. И тогаш кога е споменато, се чини дека основна претпоставка е дека културната разноликост постои и дека има влијание во начинот на исхрана, па оттаму и врз дистрибуцијата на прекумерната телесна тежина и дебелината низ цела Европа.

Меѓутоа, она што се квалификува како култура на исхраната не е објаснето подетално, и, во што се состои културната разноликост во голема мера останува отворено прашање.

Произлегува дека придонесот од хуманитарните и општествените науки ја нагласува позицијата на храната како средство – и како фактор кој го обликува идентитетот, димензија која има значајно влијание врз начинот на исхрана.

ВАЖНИ ДИМЕНЗИИ НА КУЛТУРАТА НА ИСХРАНА

Ако севкупната аспирација е да се разбере како културната анализа може да придонесе кон разбирање на тоа што го формира начинот на исхрана, и, оттаму што најверојатно има влијание врз стапката на дебелина, тогаш постои потреба да се разбере подлабоко тензијата помеѓу промените како основен елемент во условите на живеење на човекот и јасната потрага по стабилност изразена

преку приврзаноста кон обичаите. Или, треба да го разбереме влијанието на традицијата и глобализацијата врз формирањето на културните идентитети.

Во овој поглед треба да разгледаме не помалку од четири димензии на културата на исхраната:

Политичката димензија која се однесува на политиките и управувањето е во главен фокус на јавното здравје. Меѓутоа, иако политиката е неспорно дел од културата, невозможно е културата да се редуцира во политика.

Постои потреба да се направи разлика помеѓу она што може да се постигне со регулаторната рамка и што значи културната идентификација. Несомнено, културата е под влијание на политичките одлуки во смисла дека организацијата на работниот живот, политичката економија во производството на храна и поместувањата поврзани со глобализацијата неминовно влијаат врз наклонетоста на вкусот, пренесените вештини и врз општествените навики поврзани со исхраната. Единствено, прашањето за создавање на заеднички, колективни идентитети и поврзаноста, останува надвор од сферата на уредувањето; тоа не може да биде исфорсирано со законски мерки.

Нутритивната димензија е подеднакво доминантна во јавното здравје. Но, промената на фокусот во документите на СЗО од гледна точка на традиционална култура на исхрана кон културните димензии на исхраната како заштитни по здравјето е интересна. Бидејќи тоа ја рedefинира референцата за културата на исхраната како нешто многу блиску до контрадикторност. Исхраната го преведува фамилијарното јадење во хемиски состојки со претпоставени ефекти врз здравјето на луѓето и во овој поглед тоа е оттуѓување од храната. Тоа е проширување на медицинската наука во полето на храната, што ги чини социјалните и културните функции на оброкот занемарливи. Тврдејќи дека ова не е прашање за игнорирање на влијанието на хранливите материи врз здравјето, се признава дека научната перспектива се базира на човечкото искуство за храната како сензорно искуство и колективна препорака. Храната е материјален објект од производството до подготвувањето и јадењето, но истовремено и фокусна точка за практики кои ја трансформираат биолошката потреба за одржување во рамка со значење.

Во овој контекст, **просторната и временската димензија** на културата на исхрана содржи важна точка за анализа, неопходна во смисла на приближување и разбирање на вметнатото значење во практиките поврзани со храната и јадењето. Меѓутоа, овие димензии честопати се отсутни во јавно-здравствените иницијативи или се сведуваат на прилично тривијални изјави на луѓе кои јадат различно во различни делови на Европа или во различни етнички групи. Може да има малку сомнеж дека постојат разлики во начинот на исхрана меѓу националните, социјалните, верските и генерациските поделби. Некои се вкоренети во културните практики што се одржуваат во текот на времето на одредени места или меѓу специфични групи, други се под влијание на комерцијални реклами кои се шират низ светот со сè поголема брзина. Но, без оглед на потеклото на културната пракса, таа покажува идентификација и значење. И, разбирајќи го ова меѓусебно влијание помеѓу традицијата и модерното, стабилноста и краткотрајноста, неопходно е потемелно иследување

за улогата на меморијата и имагинацијата во опсегот помеѓу препораките на традицијата и влијанието на глобализацијата.

Заедно овие четири димензии може да се гледаат како основни елементи во оригинална анализа за влијанието на културата на исхраната врз моделите на јадење. Таа може да се придодаде на комплексноста на дебелината како јавно-здравствен проблем, но треба да се одговори и на комплексноста.

ПРЕДЛОЗИ ЗА ПОНАТАМУ

Нерешениот проблем на растечката стапка на дебелината повикува на одговори.

Потребно е да се решат два предизвика. Прво треба да се утврди дефиниција за културата на исхраната прифатена во академските дисциплини. И, второ, неопходно е целосно разбирање на корелацијата помеѓу културата на исхрана и стапката на дебелина. Академските трудови за храната како важна и го формира идентитетот, не остава простор за сомнеж за влијанието на културните навики и социјалните обичаи врз начините на исхрана. Но линкот со дебелината не е воспоставен. Со цел да го сторат тоа, академските дисциплини способни за културна анализа мора да бидат поканети на терен преку повици од механизмите за финансирање и преку агенда за поддршка на автентична интердисциплинарна работа. Овие академски дисциплини треба да се прифатат не како додатоци туку како независни добавувачи на ново и корисно знаење во ова поле.

Ноември 2017

Преземено од: *European Journal of Public Health*, Volume 26, Issue 4.

Подготвил: Бранка Крстев, дипл. социјален работник